

УДК 328.51:338.466.1

Залуїна О.М.
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

Кривонос Н.Ю.
студентка
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

МЕТОДИ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

METHODS OF ESTIMATION OF TOURISMOLOGY DEVELOPMENT AT THE PRESENT STAGE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто туризмологію як новий напрям туристичної освіти, який вимагає комплексного аналізу. Широкий спектр взаємовпливу суміжних дисциплінарних напрямів ускладнює аналіз і планування туристичної діяльності. Аргументовано твердження, що для порівняння діяльності туристичних об'єктів необхідно за допомогою сукупності показників виконати оцінку. Результати аналізу одержані за допомогою методу геометричної середньої величини та методу коефіцієнтів. Визначено, що туризм тісно пов'язаний із багатьма сферами і розвивається завдяки суспільству.

Ключові слова: туризмологія, туризм, взаємовплив, комплекс.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрена туризмология как новое направление туристического образования, которое требует комплексного анализа. Широкий спектр взаимовлияния смежных дисциплинарных направлений усложняет анализ и планирование туристической деятельности. Аргументировано утверждение, что для сравнения деятельности туристических объектов необходимо с помощью совокупности показателей выполнить оценку. Результаты анализа получены с помощью метода геометрической средней величины и метода коэффициентов. Определено, что туризм тесно связан со многими сферами и развивается благодаря обществу.

Ключевые слова: туризмология, туризм, взаимовлияние, комплекс.

ANNOTATION

In this paper, tourism is considered as a new area of tourism education, which requires a comprehensive analysis. A wide range of mutual influence of adjacent disciplinary directions complicates the analysis and planning of tourist activities. The argument is argued that in order to compare the activity of tourist objects, it is necessary to perform an assessment with the help of a set of indicators. The results of the analysis were obtained using: a method of geometric mean; method of coefficients. It is presented that tourism is closely connected with many spheres, which develops thanks to society.

Keywords: tourism, tourism, mutual influence, complex.

Постановка проблеми. У сучасних умовах нестабільної політичної ситуації в Україні питання розвитку туристичної діяльності стає одним із найважливіших аспектів зростання економічної стабільності країни. Несприятливі внутрішні умови розвитку за порівняно неоднозначних міжнародних позицій економіки України примушують активно шукати нестандартні шляхи виходу з кризи, засоби формування міжнародної конкурентоспроможної національної економіки [1; 2].

Туризмологія – це комплексна дисципліна про закономірності розвитку туризму, яка знаходиться на стику з різними дисциплінами: географією, історією, медициною, економікою, екологією, психологією і соціологією, політологією, правом, культурологією, інженерно-технічними дисциплінами.

Туризмологія як новий напрям туристичної освіти потребує комплексного аналізу, який урахує широкий спектр взаємовпливу суміжних дисциплінарних напрямів для стратегічного розвитку туризму в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те що сфера туризму розвивається з кожним роком, її функціонування характеризується низкою проблем: застарілою матеріальною базою, недосконалими методами управління, нестабільною політичною та економічною ситуацією в країні. В Україні різні категорії туристів і формують пакет вимог до сучасного відпочинку. Виникає потреба в розвитку індустрії, яка виконує головну функцію у сфері обслуговування туристів.

В.О. Квартальнов [3, с. 11–25], М.І. Кабушкін [4, с. 9–32], О.Д. Чуднівський [5, с. 8–41] розглядають туризм як вид діяльності, аналізуючи при цьому різні аспекти організації туризму і пропонуючи напрями подальшого розвитку.

У науковій літературі визначення терміну «туризм» представлене в працях таких учених, як: М. Крачило, А. Любіцева, В. Федорченко, В. Кравцов, М. Мальська, М. Рутінській, С. Кузик, В. Преображенський, М. Мироненко, П. Жолдак, І. Зорін, К. Крапф, В. Гунзікер, Ц. Каспар, В. Гаворецькі та ін. Більшість розглядає туризм як різновид подорожі, де її учасники знаходяться поза постійним місцем проживання з метою відпочинку, оздоровлення тощо.

Однак важливим моментом залишається комплексний аналіз ситуації в туризмі.

Мета статті полягає в огляді методів оцінки розвитку туризмології на сучасному етапі. Об'єктом дослідження є алгоритм аналізу туристичних комплексів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристські інфраструктурні ресурси є складниками соціальної і виробничої інфраструктури, що можуть бути використані в організації туристичної діяльності. Вони охоплюють інфраструктуру краю й усі підприємства, задіяні у прийомі й обслуговуванні туристів. Туристична інфраструктура являє собою сукупність підприємств, які забезпечують екскурсійне обслуговування, транспортне обслуговування, послуги гостинності.

Науково-методичні основи розвитку туристології передбачають комплексну оцінку туристичного ринку.

Комплексна оцінка використовується для порівняння діяльності однорідних об'єктів за допомогою означеної сукупності показників роботи. До комплексної оцінки належать метод сум, метод геометричної середньої величини, метод сум місць, метод відстаней та їх модифікація.

Для кожного із цих методів потрібно сформулювати масив значень вибраних показників, по яких треба провести порівняння у вигляді матриці: $X = \parallel x_{ij} \parallel$

та базові (еталонні) величини за кожним і-мпоказником $A = \parallel a_{ij} \parallel$.

Розрахунки за кожним з означених методів ведуться за такими формулами:

1. Метод сум:

– для абсолютних величин:

$$K_j \sum_{j=1}^m x_{ij}; \quad (1)$$

– для відносних величин:

$$K_j \sum_{j=1}^m \frac{x_{ij}}{a_{ij}}. \quad (2)$$

2. Метод геометричної середньої величини:

$$K_j = \sqrt[m]{\prod_{i=1}^m a_{ij}'}, \quad (3)$$

де a_{ij}' – відносні значення показників, які обчислюються за допомогою прийнятих еталонів (базисних величин).

Найчастіше за еталон приймається найбільше значення і-го показника, тобто

$$x_{i(n+1)} = \max x_{ij},$$

тому величини

$$a_{ij}' = \frac{x_{ij}}{\max x_{ij}} = \frac{x_{ij}}{x_{i(n+1)}}.$$

3. Метод коефіцієнтів:

$$K_j = \prod_{i=1}^m a_{ij}. \quad (4)$$

4. Метод сум місць:

$$K_j = \sum_{i=1}^m a_{ij} \cdot a_{ij}. \quad (5)$$

Для методів 1–4 результат розв'язування такий: чим більша комплексна оцінка, тим ближче цей об'єкт до еталону.

5. Метод відстаней:

$$K_j = \sqrt[2]{\sum_{i=1}^m \left(1 - \frac{a_{ij}}{a_{ij}'}\right)}. \quad (6)$$

Результат розв'язування такий: чим менше комплексна оцінка, тим ближче цей об'єкт до еталону.

Наведений метод дає змогу розглядати діяльність туристичних комплексів із різними потужностями туристичних послуг. Такий аналіз роботи туристичних комплексів можливо здійснювати у зв'язку з тим, що виручка задається за кожний місяць у відсотках відносно загального річного обсягу виручки по кожному спортивно-туристичного комплексу.

Підхід до формування вихідних масивів даних у відсотках можливо використовувати і для інших показників, наприклад таких, як прибуток, собівартість, витрати на обслуговування, проживання та ін., а також по різних напрямках послуг (рекреація, екскурсії, транспортування тощо), які можливо виокремити із загальної величини відповідних послуг протягом періоду дослідження.

Об'єктами виступили основні туристичні зони відпочинку України.

На туристичній карті України виділяють сім регіонів, сприятливих для розвитку туризму:

1. Карпатський (західний): Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області.
2. Волинсько-Тернопільський (північно-західний, або поліський): Волинська, Тернопільська, Хмельницька, Ровенська області.
3. Житомирсько-Вінницький (буферний): Житомирська, Вінницька області.
4. Київський (центральний): Чернігівська, Київська, Черкаська, Кіровоградська області.
5. Харківський (північно-східний): Сумська, Полтавська, Харківська, Луганська області.
6. Дніпровсько-Донецький (південно-східний): Дніпропетровська, Донецька, Запорізька області.
7. Причорноморський (південний): Одеська, Миколаївська, Херсонська області.

Розвиток туристичної діяльності у цих регіонах визначається наявністю багатих туристичних ресурсів: природно-рекреаційних та історико-культурних разом із відповідними соціально-економічними умовами

Нами проведено розрахунки оцінок по п'яти об'єктах (1–5) туристичної сфери України за наведеними формулами по аналогії [7].

У зв'язку з тим, що вихідна інформація задана у відносних одиницях, метод сум та метод відстаней для нашого випадку не використовується.

Метод геометричної середньої величини
Оцінки:

$$K_1 = \sqrt{0,92 * 0,87 * 0,6 * 0,66 * 1,0 * 1,0 * 1,0 * 0,92 * 0,75 * 0,7 * 0,75 * 1,0} = \sqrt{0,0856} = 0,386.$$

$$K_2 = \sqrt{1,0 * 0,86 * 0,4 * 0,83 * 0,84 * 1,0 * 0,98 * 1,0 * 0,62 * 0,6 * 0,62 * 1,0} = \sqrt{0,0898} = 0,3987.$$

$$K_3 = \sqrt{0,83 * 0,93 * 0,8 * 1,0 * 0,8 * 1,0 * 0,83 * 0,83 * 0,75 * 0,8 * 0,75 * 1,0} = \sqrt{0,1298} = 0,3796.$$

$$K_4 = \sqrt{0,33 * 0,92 * 1,0 * 1,0 * 0,83 * 0,8 * 1,0 * 0,98 * 0,8 * 1,0 * 0,5 * 0,5} = \sqrt{0,0657} = 0,2257.$$

$$K_5 = \sqrt{0,66 * 1,0 * 0,9 * 1,0 * 0,66 * 0,5 * 0,66 * 1,0 * 0,71 * 1,0 * 1,0 * 1,0} = \sqrt{0,0975} = 0,324.$$

Тобто

$$K3 > K5 > K2 > K1 > K4.$$

Метод коефіцієнтів

$$K_1 = \sqrt{0,92 * 0,87 * 0,6 * 0,66 * 1,0 * 1,0 * 1,0 * 0,92 * 0,75 * 0,7 * 0,75 * 1,0} = 0,0856$$

$$K_2 = \sqrt{1,0 * 0,86 * 0,4 * 0,83 * 0,84 * 1,0 * 0,98 * 1,0 * 0,62 * 0,6 * 0,62 * 1,0} = 0,0898$$

$$K_3 = \sqrt{0,83 * 0,93 * 0,8 * 1,0 * 0,8 * 1,0 * 0,83 * 0,83 * 0,75 * 0,8 * 0,75 * 1,0} = 0,1298$$

$$K_4 = \sqrt{0,33 * 0,92 * 1,0 * 1,0 * 0,83 * 0,8 * 1,0 * 0,98 * 0,8 * 1,0 * 0,5 * 0,5} = 0,0657$$

$$K_5 = \sqrt{0,66 * 1,0 * 0,9 * 1,0 * 0,66 * 0,5 * 0,66 * 1,0 * 0,71 * 1,0 * 1,0 * 1,0} = 0,0975$$

$$K3 > K5 > K2 > K1 > K4.$$

Висновки. Для порівняння діяльності туристичних об'єктів зроблено комплексну оцінку за допомогою сукупності показників. Результати аналізу отримані за допомогою:

- 1) методу геометричної середньої величини;
- 2) методу коефіцієнтів.

Ці методи та формули застосовуються для розрахунків динаміки розвитку туристичних комплексів.

Туризм тісно пов'язаний із багатьма сферами і розвивається завдяки суспільству. Матеріально-технічне та організаційне забезпечення

розвитку туризмології значною мірою здійснюється силами і засобами туристів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Залуїна О.М. Огляд мотиваційних складових туристичних потоків України / О.М. Залуїна, В.В. Дружиніна, К.В. Махія // Проблеми и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Винница : Дон НУ, 2014. – С. 94–98.
2. Залуїна О.М. Функціональна значимість строительных предприятий в туристической сфере / О.М. Залуїна, В.В. Дружиніна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 198–201.
3. Квартальнов В.А. Туризм / В.А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 320 с.
4. Организация туризма / Под общ. ред. Н.И. Кабушкина [и др.]. – Минск : Новое знание, 2003. – 632 с.
5. Туризм и гостиничное хозяйство / Под ред. проф., д.э.н. А.Д. Чудновского. – М. : Тандем ; ЭКМОС, 2001. – 400 с.
6. Гайдук А.А. Інтегрований туристичний концерн – сучасна форма туристичного підприємства в умовах глобалізації / А.А. Гайдук // Регіональна економіка. – 2006. – № 2. – С. 204–212.
7. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика : [навч. посіб.] / Т.А. Городня, А.Ф. Щербак. – Київ. : Кондор, 2012. – 436 с.